

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 18 maja 2023 r.

Pozycja 165

POSTANOWIENIE

z dnia 20 kwietnia 2022 r.

Sygn. akt Ts 85/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Piotrowicz,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.J. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 191¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296, ze zm.) z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 391¹ ustawy powołanej w punkcie pierwszym z art. 176 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji;
- 3) art. 398² § 4 w związku z art. 424¹² ustawy powołanej w punkcie pierwszym z art. 77 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 11 maja 2020 r. (data nadania) M.J. (dalej: skarżący), reprezentowany przez pełnomocnika z wyboru, wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia na tle następującego stanu faktycznego.

Skarżący wniósł do Sądu Okręgowego w K. (dalej: Sąd Okręgowy) pozew, w którym domagał się nakazania pozwanemu Skarbowi Państwa – Prezesowi Sądu Rejonowego w T. (dalej: Sąd Rejonowy), aby odstąpił od wyjawienia majątku skarżącego w postępowaniu toczącym się przed Sądem Rejonowym w T. (sygn. akt [...]). Sąd Okręgowy oddalił powództwo wyrokiem z 26 listopada 2019 r. (sygn. akt [...]), a następnie Sąd Apelacyjny w K. wyrokiem z 6 marca 2020 r. (sygn. akt [...]) oddalił apelację skarżącego od powyższego orzeczenia.

Zarządzeniem z 16 czerwca 2020 r. sędzia Trybunału Konstytucyjnego wezwał skarżącego do usunięcia, w terminie 7 dni, braków formalnych skargi konstytucyjnej przez:
1) wskazanie, czy skarżący kwestionuje art. 191¹ oraz art. 391¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) w całości, czy jedynie poszczególne jednostki redakcyjne tych przepisów; 2) doręczenie poświadczonego za zgodność z oryginałem odpisu wyroku: a) Sądu Okręgowego w K. z 26 listopada 2019 r.

(sygn. akt [...]) z uzasadnieniem, b) Sądu Apelacyjnego w K. z 6 marca 2020 r. (sygn. akt [...]) z uzasadnieniem; 3) udokumentowanie daty doręczenia skarżącemu orzeczenia, o którym mowa w punkcie 2 lit. b; 4) poinformowanie, czy od orzeczenia wskazanego w punkcie 2 lit. b wniesiono nadzwyczajny środek zaskarżenia; 5) określenie, które konstytucyjne wolności lub prawa skarżącego, wynikające z postanowień Konstytucji przywołanych we wniesionej skardze – i w jaki sposób – zostały naruszone przez każdy z zaskarżonych przepisów; 6) uzasadnienie zarzutów niekonstytucyjności kwestionowanych przepisów.

W piśmie z 26 czerwca 2020 r. (data nadania) skarżący odniósł się do powyższego wezwania.

Skarżący wskazał, że w toku postępowania stanowiącego podstawę wniesienia skargi konstytucyjnej dokonano pobieżnej, uznaniowej i w sposób oczywisty chybionej analizy treści pozwu, z którym wystąpił do Sądu Okręgowego. W wyniku przyjęcia przez sąd apriorycznego założenia, że powództwo skarżącego jest z góry oczywiście bezzasadne, doszło – jego zdaniem – do naruszenia prawa do rzetelnej procedury sądowej oraz rzetelnej procedury odwoławczej, w tym prawa wysłuchania przez sąd, prawa do przeprowadzenia dowodów na okoliczności podnoszone w pozwie oraz prawa oceny całości sprawy w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji. W konsekwencji naruszono prawo do naprawienia szkody wyrządzonej niezgodnym z prawem działaniem organów władzy publicznej. Skarżący wskazał, że aby skorzystać z prawa określonego w art. 77 ust. 1 Konstytucji, musi uzyskać prejudykat, do którego drogę zamyka mu art. 398² § 4 w związku z art. 424¹² ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.) – wbrew normie art. 77 ust. 2 Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Skarga konstytucyjna jest sformalizowanym środkiem ochrony konstytucyjnych wolności i praw. Jej merytoryczne rozpoznanie jest uzależnione od spełnienia licznych przesłanek, wynikających z art. 79 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a doprecyzowanych w ustawie z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK). Weryfikacja tych przesłanek następuje na etapie wstępnego rozpoznania na posiedzeniu niejawnym (art. 61 ust. 1 u.o.t.p.TK). Jeżeli skarga nie spełnia wymagań przewidzianych w ustawie, a usunięcie braków jest możliwe, wyznaczony sędzia Trybunału wydaje zarządzenie, w którym wzywa do ich usunięcia w terminie 7 dni od dnia doręczenia zarządzenia (art. 61 ust. 3 u.o.t.p.TK).

2. Trybunał stwierdza, że uzasadnienie skargi oraz uzupełniające ją pisma procesowego skarżącego z 26 czerwca 2020 r. nie czyni zadość wymogowi, o którym mowa w art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK. Skarżący nie przedstawił bowiem żadnych argumentów na potwierdzenie tezy o niezgodności kwestionowanych przepisów z powołanymi w *petitum* skargi postanowieniami Konstytucji. Rozważania skarżącego mają charakter bardzo ogólny, a przedstawionych w nich zarzutów niekonstytucyjności nie odniesiono do treści zaskarżonych przepisów. Znaczną część uzasadnienia skargi stanowią ponadto cytaty pochodzące z orzecznictwa konstytucyjnego, które mogłoby jedynie wzmocnić – a nie zastąpić – argumentację skarżącego (zob. np. postanowienie z 19 czerwca 2018 r., sygn. Ts 158/17, OTK ZU B/2019, poz. 100).

Mając to na uwadze Trybunał stwierdza, że skarżący – mimo wezwania – nie usunął braków formalnych skargi konstytucyjnej w zakresie uzasadnienia zarzutów niekonstytucyjności kwestionowanych przepisów (punkt 6 zarządzenia sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 16 czerwca 2020 r.).

Okoliczność ta jest – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 2 u.o.t.p.TK – samoistną podstawą odmowy nadania analizowanej skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

3. Niezależnie od wystąpienia wskazanej wyżej podstawy odmowy nadania skardze dalszego biegu odnotowania wymaga, że skarżący kwestionuje w istocie nie treść art. 191¹, art. 391¹ i art. 398² § 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (obecnie: Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.; dalej: k.p.c.), lecz sposób zastosowania tych przepisów w jego sprawie.

Skarżący uważa, że naruszenie jego praw polegało na przyjęciu apriorycznego założenia przez sąd, iż sprawa skarżącego jest oczywiście bezzasadna, a w konsekwencji na pominięciu w toku jej rozpoznania czynności niezbędnych do wysłuchania strony, przeprowadzenia dowodów i wnioskowanych czynności procesowych. Twierdzi, że gdyby w toku postępowania ograniczono wstępnie postępowanie jedynie do wysłuchania strony, to możliwe byłoby wywiedzenie z niego, że sprawa nie jest oczywiście bezzasadna. W swoim piśmie skarżący podkreśla też, że sąd rozpoznający sprawę oczywiście bezzasadną nie waży niezawisłe twierdzeń i dowodów stron, ale ocenia twierdzenia jednej ze stron z góry zakładając, że są one oczywiście bezzasadne. Tym samym sąd staje się niejako adwokatem strony pozwanej chroniąc jej interesy procesowe, zamiast bezstronnie oceniać dowody i twierdzenia obu stron. Narusza to – jego zdaniem – istotę prawa do bezstronnej i rzetelnej procedury sądowej, określonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Argumentacja skarżącego zmierza do wykazania, że orzekający w jego sprawie sąd błędnie ocenił złożone przez skarżącego powództwo jako oczywiście bezzasadne i w wyniku tego procedował w sposób, który doprowadził do naruszenia konstytucyjnych praw podmiotowych skarżącego. Tak sformułowany zarzut nie może być rozpoznany przez Trybunał Konstytucyjny, który jest sądem prawa, a nie organem sprawującym nadzór judykacyjny nad sądami. Nie pełni funkcji kolejnej instancji odwoławczej i nie bada zgodności z prawem lub słuszności rozstrzygnięć podjętych przez organy orzekające i sądy. Jego kontroli podlega nie prawidłowość ustaleń dokonanych przez sądy lub dokonana przez nie ocena, czy też sposób prowadzenia przez nie postępowania bądź zastosowanie lub odmowa zastosowania obowiązujących przepisów, lecz wyłącznie konstytucyjność tych przepisów.

Pomimo, że praktyka stosowania prawa, w tym również ta wadliwie ukształtowana, pozostaje zasadniczo poza zakresem kontroli Trybunału Konstytucyjnego, to dopuszczalne jest uczynienie przedmiotem badania konstytucyjności normy prawnej dekodowanej z danego przepisu zgodnie z utrwaloną praktyką jego wykładni. Niezbędne jest w tym wypadku wcześniejsze utrwalenie się, ustabilizowanie i upowszechnienie określonego sposobu rozumienia danego przepisu w praktyce jego stosowania, tj. nadanie mu przez organy stosujące prawo określonego znaczenia (zob. postanowienia TK z: 4 grudnia 2000 r., sygn. SK 10/99, OTK ZU nr 8/2000, poz. 300 i 21 września 2005 r., sygn. SK 32/04, OTK ZU nr 8/A/2005, poz. 95 oraz wyroki TK z: 3 października 2000 r., sygn. K 33/99, OTK ZU nr 6/2000, poz. 188 i 31 marca 2005 r., sygn. SK 26/02, OTK ZU nr 3/A/2005, poz. 29). W rozpoznawanej skardze skarżący nie podjął jednakże próby dostarczenia argumentów uzasadniających przyjęcie, że istnieje taka właśnie powtarzalna i powszechna metoda wykładni kwestionowanych przepisów.

4. W niniejszej sprawie skarżący zakwestionował konstytucyjność art. 191¹ k.p.c., zgodnie z którym:

– jeżeli z treści pozwu i załączników oraz okoliczności dotyczących sprawy, a także faktów, o których mowa w art. 228 k.p.c., wynika oczywista bezzasadność powództwa, stosuje się przepisy § 2-4 (§ 1);

- gdyby czynności, które ustawa nakazuje podjąć w następstwie wniesienia pozwu, miały być oczywiście niecelowe, można je pominąć; w szczególności można nie wzywać powoda do usunięcia braków, uiszczenia opłaty, nie sprawdzać wartości przedmiotu sporu ani nie przekazywać sprawy (§ 2);
- sąd może oddalić powództwo na posiedzeniu niejawnym, nie doręczając pozwu osobie wskazanej jako pozwany ani nie rozpoznając wniosków złożonych wraz z pozwem (§ 3);
- uzasadnienie wyroku sporządza się na piśmie z urzędu; powinno ono zawierać jedynie wyjaśnienie, dlaczego powództwo zostało uznane za oczywiście bezzasadne; wyrok z uzasadnieniem sąd z urzędu doręcza tylko powodowi z pouczeniem o sposobie i terminie wniesienia środka zaskarżenia (§ 4).

Zakwestionowany został także art. 391¹ k.p.c. Zgodnie z tym przepisem:

- w przypadku wniesienia apelacji od wyroku wydanego na podstawie art. 191¹ można pominąć czynności, które ustawa nakazuje podjąć na skutek wniesienia apelacji, w szczególności nie wzywać powoda do usunięcia jej braków ani uiszczenia opłaty; sąd drugiej instancji może rozpoznać apelację na posiedzeniu niejawnym, nie doręczając apelacji osobie wskazanej jako pozwany ani nie rozpoznając wniosków złożonych wraz z tą apelacją (§ 1);
- w przypadku wątpliwości apelację uważa się za wniesioną co do całości wyroku z wnioskiem o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania (§ 2);
- w przypadku stwierdzenia, że powództwo nie jest oczywiście bezzasadne, sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania; w pozostałych przypadkach sąd drugiej instancji oddala apelację (§ 3);
- uzasadnienie wyroku oddalającego apelację sąd drugiej instancji może ograniczyć do odwołania się do ustaleń i wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku zawartych w uzasadnieniu wyroku sądu pierwszej instancji (§ 4);
- wyrok z pisemnym uzasadnieniem, o ile je sporządzono, i wymaganymi przez ustawę pouczeniami z urzędu doręcza się tylko powodowi (§ 5);
- przepisu art. 394¹ § 11 k.p.c. nie stosuje się (§ 6);
- w przypadku uchylenia wyroku wydanego na podstawie art. 191¹ k.p.c. w toku ponownego rozpoznania: 1) ilekroć ustawa przewiduje zwrot pozwu, sąd umarza postępowanie; 2) wraz z odpisem pozwu doręcza się pozwanemu odpisy apelacji oraz wyroków sądów obu instancji z uzasadnieniami (§ 7).

Skarżący zakwestionował ponadto art. 398² § 4 k.p.c. (skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach, w których powództwo oddalono na podstawie art. 191¹ k.p.c.; skargę kasacyjną wniesioną w takich sprawach pozostawia się w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności; to samo dotyczy pism związanych z jej wniesieniem; o pozostawieniu skargi kasacyjnej i pism związanych z jej wniesieniem zawiadamia się powoda tylko raz – przy wniesieniu pierwszego pisma) w związku z art. 424¹² k.p.c. (w wypadkach nieuregulowanych przepisami niniejszego działu do postępowania wywołanego wniesieniem skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia stosuje się odpowiednio przepisy o skardze kasacyjnej).

Trybunał stwierdza, że § 6 i § 7 art. 391¹ k.p.c. nie były podstawą prawną wyroku Sądu Apelacyjnego z 6 marca 2020 r. (sygn. akt [...]) oddalającego apelację skarżącego, wskazanego w skardze konstytucyjnej jako ostateczne orzeczenie o przysługujących mu prawach lub wolnościach konstytucyjnych. Nie przesądzało w nim bowiem kwestii dopuszczalności zażalenia, o którym mowa w art. 394¹ § 11 k.p.c. W sprawie skarżącego nie doszło ponadto do uchylenia wyroku w toku ponownego rozpoznania sprawy.

Podstawy prawnej wymienionego orzeczenia ostatecznego nie stanowił również art. 398² § 4 w związku z art. 424¹² k.p.c. Wydając je sąd nie rozstrzygał bowiem o dopuszczalności wniesienia przez skarżącego skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

W zakresie zgłoszonego zarzutu niekonstytucyjności art. 391¹ § 6 i § 7 k.p.c. oraz art. 398² § 4 w związku z art. 424¹² k.p.c. zachodzi zatem dodatkowa podstawa odmowy nadania rozpatrywanej skardze dalszego biegu (art. 61 ust. 4 pkt 1 w związku z art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK).

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny orzekł jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.